

trenden. Prisen har formentlig været stigende i det meste af perioden; man ville ved en sådan sammenligning have fået et vist indtryk af denne sammenhæng.

Max Kjær Hansen interesserer sig for fremtiden og nævner meget rigtigt, at trenden antagelig efter krigen er blevet endnu mere accentueret end før krigen. Man savner i denne forbindelse, når man ser på tingene på lidt længere sigt, en bedømmelse af den betydning, som befolkningens ændrede aldersfordeling og de mange fødsler i 1940'erne kunne tænkes at få for udviklingen fremover i det absolutte forbrug af cigaretter.

Som anmelder har jeg ikke anset det for min opgave at gå i detaljer; men jeg kan dog ikke dy mig for som statistiker at gøre opmærksom på et par ting, hvor Max Kjær Hansen kunne være kommet længere med sine talmæssige oplysninger, hvis han havde talt med Det statistiske Departement.

På side 36 gives en tabel over den skattepligtige indtægt i 1949-priser. Som udtryk for ændringer i realindtægten er den mangelfuld, fordi skatte-snyderiet antagelig ikke ligger fast. Fra 1930 foreligger offentliggjort deflaterede tal over konsumet; de ville formentlig have været bedre egnet til formålet. For 1920'erne ville det iøvrigt også have været muligt at give Max Kjær Hansen tal for konsumet. På side 42 nævnes det, at befolkningen på 15 år og derover for årene mellem folketællingerne er bestemt ved linear interpolation. Det kan oplyses, at Departementet har disse tal beregnet for hvert år, og beregningerne er foretaget efter væsentlig nøjagtigere metoder.

Konklusionen af, hvad foran er anført, må være, synes det mig, at Max Kjær Hansen har gjort en meget prisværdig indsats med denne analyse. Han nævner selv, at det er et pionerarbejde, og dette medfører antagelig, at visse ting ikke er blevet uddybet så meget, som anmelderen kunne have ønsket det.

Til slut skal det betones, at man læser bogen med glæde, fordi fremstillingen er levende-journalistisk, men dette indebærer en fare, idet fremstillingen bliver unødigt bred, og visse selvfølgeligheder gentages og sættes i relief, som om de var udødelige gravminder på »via Appia«.

Kjeld Bjerke.

Arne Eken og J. Hartvig Jacobsen: Bankloven af 15. April 1930 (Håndbog i dansk banklovgivning). Gyldendal. Kbh. 1952. XIV + 394 sider. Kr. 40,—.

Den danske banklitteratur modtager alt for sjældent nye bidrag, og den tilvækst, der er sket i dette efterår i form af en håndbog i dansk banklovgivning, er derfor sikker på at blive grebet med begærlighed og studeret med interesse. Siden T. Wad umiddelbart efter fremkomsten af bankloven af 15. april 1930 skrev sine kommentarer hertil på grundlag af forarbejderne til loven og behandlingen i rigsdagen, har bankloven været et forholdsvis uopdyrket område. I denne forbindelse bør dog retfærdig-

trenden. Prisen har formentlig været stigende i det meste af perioden; man ville ved en sådan sammenligning have fået et vist indtryk af denne sammenhæng.

Max Kjær Hansen interesserer sig for fremtiden og nævner meget rigtigt, at trenden antagelig efter krigen er blevet endnu mere accentueret end før krigen. Man savner i denne forbindelse, når man ser på tingene på lidt længere sigt, en bedømmelse af den betydning, som befolkningens ændrede aldersfordeling og de mange fødsler i 1940'erne kunne tænkes at få for udviklingen fremover i det absolutte forbrug af cigaretter.

Som anmelder har jeg ikke anset det for min opgave at gå i detaljer; men jeg kan dog ikke dy mig for som statistiker at gøre opmærksom på et par ting, hvor Max Kjær Hansen kunne være kommet længere med sine talmæssige oplysninger, hvis han havde talt med Det statistiske Departement.

På side 36 gives en tabel over den skattepligtige indtægt i 1949-priser. Som udtryk for ændringer i realindtægten er den mangelfuld, fordi skatte-snyderiet antagelig ikke ligger fast. Fra 1930 foreligger offentliggjort deflaterede tal over konsumet; de ville formentlig have været bedre egnet til formålet. For 1920'erne ville det iøvrigt også have været muligt at give Max Kjær Hansen tal for konsumet. På side 42 nævnes det, at befolkningen på 15 år og derover for årene mellem folketællingerne er bestemt ved linear interpolation. Det kan oplyses, at Departementet har disse tal beregnet for hvert år, og beregningerne er foretaget efter væsentlig nøjagtigere metoder.

Konklusionen af, hvad foran er anført, må være, synes det mig, at Max Kjær Hansen har gjort en meget prisværdig indsats med denne analyse. Han nævner selv, at det er et pionerarbejde, og dette medfører antagelig, at visse ting ikke er blevet uddybet så meget, som anmelderen kunne have ønsket det.

Til slut skal det betones, at man læser bogen med glæde, fordi fremstillingen er levende-journalistisk, men dette indebærer en fare, idet fremstillingen bliver unødigt bred, og visse selvfølgeligheder gentages og sættes i relief, som om de var udødelige gravminder på »via Appia«.

Kjeld Bjerke.

Arne Eken og J. Hartvig Jacobsen: Bankloven af 15. April 1930 (Håndbog i dansk banklovgivning). Gyldendal. Kbh. 1952. XIV + 394 sider. Kr. 40,—.

Den danske banklitteratur modtager alt for sjældent nye bidrag, og den tilvækst, der er sket i dette efterår i form af en håndbog i dansk banklovgivning, er derfor sikker på at blive grebet med begærlighed og studeret med interesse. Siden T. Wad umiddelbart efter fremkomsten af bankloven af 15. april 1930 skrev sine kommentarer hertil på grundlag af forarbejderne til loven og behandlingen i rigsdagen, har bankloven været et forholdsvis uopdyrket område. I denne forbindelse bør dog retfærdig-

vis nævnes Sindballes selskabsret fra 1933 samt de kortfattede kommentarer i Karnovs lovsamling.

For et års tid siden blev sparekasseloven gjort til genstand for en omhyggelig gennemgang med kommentarer, og det har derfor ligget i luften, at noget lignende burde ske for banklovens vedkommende. Det har blot skortet på mod og lyst til at gå i gang med en så stor og krævende opgave, som det må siges at være at give bankloven en systematisk bearbejdelse og indsamle og sortere det uhyre stof, der har hobet sig op i domsakter og i administrationens arkiver gennem de 33 år, siden den første banklov så dagens lys. Når imidlertid banktilsynets chef, der har hele administrationens arkivmateriale til rådighed, og en højesteretssagfører med en stor videnskabelig produktion bag sig, slår sig sammen og danner et team, er det næsten på forhånd givet, at resultatet må blive bemærkelsesværdigt.

Allerede ved sin størrelse virker bogen overvældende. Den har ca. 400 sider og et sagregister med ca. 1400 stikord, og anmelderen stilles derfor overfor en særdeles krævende opgave i såvel kvantitativ som kvalitativ henseende. Det er naturligvis umuligt at fordybe sig i enkeltheder og tage de rejste problemer op til debat, hvad enten man er 100 % enig med forfatterne eller i enkelte tilfælde tillader sig at nære afvigende anskuelser. Anmelderen må altså begrænse sin opgave til at undersøge, hvorvidt den målsætning, som forfatterne har stillet sig, synes at være nået i sin helhed.

I forordet understreger forfatterne, at fremstillingen i første række skal være en hjælp for alle til danske private banker knyttede personer, direktører, bestyrelsesmedlemmer, repræsentantskabsmedlemmer, personale og revisorer, men desuden har bogen et videre perspektiv, idet den henvender sig til administrationen, dommere og sagførere og andre, der søger kendskab til de retsnormer, der danner grundlaget for de private bankers virksomhed. Denne meget omfattende målsætning er en styrke for bogen, men indebærer samtidig en svaghed. Alle disse grupper vil nemlig studere værket ikke alene ud fra forskellige synspunkter og interesser, men også ud fra vidt forskellige forudsætninger. Naturligvis må det indrømmes, at det er overordentlig værdifuldt, at bankloven stilles i relief i forhold til aktieselskabslovens parallelle bestemmelser. Det er ligeledes af betydning, at den danske banklovgivning opstilles som en integrerende bestanddel af den nordiske banklovgivning, men af hensyn til den brogede læserkreds ville det dog sikkert have været af stor pædagogisk værdi, om de afsnit, der omhandler finsk, norsk og svensk bankvæsen, var sat med petit, hvorved de danske retsregler var trådt kraftigere frem til glæde for læseren med de mere begrænsede ambitioner.

Grundlaget for bogens fremstilling er bankloven af 1930, og som inddeling benyttes denne lovs paragraffer, der således opdeler bogen i 23 afsnit, der varierer i størrelse fra 2 linier til 54 sider. Her griber man sig i at udtale et fromt ønske om, at de dygtige og energiske forfattere i stedet for at følge banklovens systematik havde slået spillet over ende og stillet brikkerne op på bordet i en helt ny orden. Bankloven gør jo på ingen måde krav på at indeholde den højeste visdom i henseende til logisk og systematisk opbygning, og en gennemgang af lovens bestemmelser på tværs

af paragrafferne ud fra ønsket om størst mulig enkelthed og klarhed ville sikkert have været en gevinst og have sparet en mængde gentagelser og henvisninger til andre paragraffer. Som yderligere forsvar for denne tankegang tjener også den betragtning, at det gælder om for bankerhvervets udøvere som det primære at navigere i overensstemmelse med banklovens bud og ikke at kolliderede med dens bestemmelser, hvorimod det er noget sekundært, om det er den ene eller den anden paragraf, man i givet fald forsynder sig imod. Også ud fra et pædagogisk og lærebogssynspunkt ville en sådan oplægning af problemerne have været at foretrække.

Der kan næppe herske tvivl om, at kommentarerne til § 7 og § 13 i første række vil blive studeret med interesse af bankledelserne. I pristigningens kølvand er fulgt en række problemer med hensyn til egenkapitalens størrelse, som ikke var aktuelle før krigen. Egenkapitalen har af forståelige grunde ikke kunnet holde trit med indlånenes vækst, og forfatterne understreger, at spørgsmålet om kapitaldækningen ikke kan overlades til bankerne selv, og fortsætter, at det rationelle må være at måle egenkapitalen med samtlige forpligtelser. På den anden side gøres dog opmærksom på, at 10 %-reglen dybest set er et krav om, at der skal være en passende risikomargin for indskyderne, og at det er midlernes anbringelse, der i sidste instans er afgørende for bedømmelsen af dette spørgsmål. Den nuværende summariske regel er imidlertid til lettelse for administrationen og giver et enkelt målbart kriterium for bankens udvikling.

I kommentarerne til § 8 findes mange nyttige oplysninger om bankledelsens ansvar. Der bruges her de manende ord: »Indenfor en banks ledelse tolereres ingen strudsepolitik«, og senere udtales, at det er en misforståelse at tro, at andel i ledelsen af en bank blot er et æres- og tillidshverv, som ikke er forbundet med nogen større arbejdsmæssig indsats eller med noget økonomisk ansvar — tværtimod.

I § 14 vil de statsautoriserede revisorer sikkert med tilfredshed bemærke sætningen: »Der kunne være god grund til at påbyde, at revisionen i banker kun kunne ske gennem sådanne revisorer (statsautoriserede). Den generalforsamlingsvalgte, ikke statsautoriserede, revisor er et rudiment og ofte et mørkt kapitel.«

Endelig skal nævnes § 21, hvor følgerne af forsømmelse, manglende agtpågivenhed eller andre mere alvorlige foreteelser gøres op, specielt hvorledes ansvaret i givet fald må fordeles imellem direktion, bestyrelse, repræsentantskab og revisorer. Østre landsretsdommen af 19. december 1951 indtager både her og andre steder i bogen en særdeles fremtrædende plads.

Trods enkelte kritiske bemærkninger i det foregående bliver anmelderens konklusion, at bankvæsenets juridiske problemer har fået en særdeles grundig behandling, og at enhver, der direkte har med bankvæsen at gøre, bør anskaffe sig bogen og benytte den som håndbog, når problemerne melder sig. Det bliver sværere i fremtiden at henvise til manglende kendskab til dette eller hint juridiske bankproblem. Nu er de nødvendige oplysninger for hånden; man trykker blot på knappen i sagregistret, og resten er kun et spørgsmål om tid og åndelig indsats. Anmelderen tager

derfor ikke i betænkning at anbefale bogen som fast bestanddel på enhver boghylde, hvor dansk banklitteratur bør være repræsenteret. For bankerne, for bankorganisationerne og for banktilsynet bør bogen fremover medvirke til at skabe klarhed over mange problemer, hvis løsning hidtil har fortonet sig i det dunkle, og herved betyde en væsentlig lettelse i det daglige arbejde.

Det er med vemod, man tænker på, at denne bog er den sidste, som Hartvig Jacobsen nåede at fuldføre, inden sin alt for tidlige død.

Kristian Møller.

P.S. Anmelderen har ved gennemlæsningen fundet en del trykfejl; således er Nationalbankens Oktroj dateret til 1918 i stedet for 1818, Landmandsbankens tab opgivet i en fodnote i tusinder i stedet for i millioner, Axel Nielsens bankpolitik mangler i litteraturoversigten, m. fl., der jo kan rettes i næste oplag.

Axel H. Pedersen: Entreprise. Bygge- og anlægsarbejder. Gyldendal. Kbh. 1952. 179 sider. Kr. 22,00.

Med denne bog har Axel H. Pedersen føjet et værdifuldt supplement til sit allerede omfattende forfatterskab. Helt nyt er værket ganske vist ikke. Emnet har været behandlet flere gange før, først i forskellige tidsskriftartikler, senere i bogen »Byggeriets retlige og økonomiske Organisation«. Da denne bog kom i 2. udgave sidste år, var kapitlerne om entrepris-kontrakter og om transporter imidlertid gledet ud, og tanken hermed var tydeligvis den, at forfatteren nu havde så meget at sige om disse spørgsmål, at det kunne bære en selvstændig bog. Denne opdeling er sikkert velbetænkt. Emnet er jo vidtspændende, og entrepriseretten egner sig i og for sig godt til at fremstilles isoleret. Helt naturligt havde det virket, om også licitationsproblemet havde været taget op til udførlig behandling. Formentlig har forfatteren også haft visse planer herom, men af praktiske grunde har han måttet lade det ligge til bedre lejlighed. Hvis det kommer med i en senere udgave, har vi en nogenlunde udtømmende fremstilling af dansk entrepriseret.

Bogen ligner i sin opbygning og udformning Axel H. Pedersens tidligere produktion, og dette er allerede i sig selv en kompliment. Hans sprog er klart og let, undertiden antager stilen en »frisk« tone, der virker velgørende, ikke mindst fordi man er så uvant med den slags friheder i den økonomiske og juridiske litteratur. Bogen er fortrinsvis beskrivende. Hovedformålet er at fremstille kendsgerninger, gældende ret, som man kalder det. Det er for så vidt en fuldt tilstrækkelig motivering for at skrive en bog, i hvert fald når det sker på et område, som er nogenlunde ubehandlet. Men forfatteren indskrænker sig ikke til det deskriptive. Han er udpræget kritisk indstillet, reformivrig, fuld af initiativ, sprudlende af forslag til forbedringer. Han vil ikke blot lære fra sig, han vil også skabe noget nyt, han vil nå et skridt videre end forgængerne. Derfor hegler han ubarmhjer-